

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Історичний факультет

Кафедра всесвітньої історії

Дипломна робота бакалавра

на тему: «**Акти про супрематію у створенні англіканської церкви**»

Виконала:

студентка IV курсу Ist1B13 групи

спеціальності 6.020302 Історія*

Гнатюк Іванна Василівна

Науковий керівник:

асистент кафедри

всесвітньої історії

Теліга Андрій Антонович

Рецензент:

Кам'янець-Подільський , 2017

Зміст

Вступ.....	2
Розділ 1. Історіографія та джерельна база дослідження.....	5
1.1. Історіографія проблеми.....	5
1.2. Джерельна база.....	9
Розділ 2. Англія на шляху до королівської реформації.....	13
2.1. Політичні та соціально-економічні передумови Реформації в Англії..	13
2.2. Ідейні витоки «Королівської реформації».....	21
Розділ 3. Акти про супрематію та їх значення.....	27
3.1. Акт про супрематію 1534 р.....	27
3.2. Акт про супрематію 1559р., як реакція на контрреформаційні процеси в Англії.....	35
Висновки	47
Список використаних джерел та літератури.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Цьогоріч світ святкує 500-річчя Реформації – церковно-релігійного, духовно-суспільного та політичного оновлення в країнах Західної та Центральної Європи у XVI столітті, яке було спрямоване на повернення до біблійних першоджерел християнства, і набуло форми релігійної боротьби проти католицької церкви і папської влади.

Унікальним у загальноєвропейському реформаційному процесі є зародження і становлення Англійської церкви. До нашого часу історики різних методологічних шкіл і напрямків ведуть дискусії з приводу причин, перебігу та результатів Реформації в Англії. Чому це відбувається?

По-перше, Англійська реформація відбувалася у формі «Королівської реформації», тобто ініціатива перетворень у церковному житті країни була продиктована згори, а не знизу, як наприклад у Священній Римській імперії.

По-друге, формування доктрини англійства розтягнулося на довгий проміжок часу, але не принесло повного перегляду всіх католицьких канонів і правил.

По-третє, реформаційні перетворення в Англії проходили відносно мирно, що відрізняло їх від тотожних процесів на континенті.

Важливість вивчення актів про супрематію полягає у тому, що саме вони дають досліднику можливість конкретно зрозуміти структуру англійської церкви та мету її створення. Акти також встановлюють постулати церкви, її важливість в житті країни та людей.

Таким чином суспільна актуальність теми нашого дослідження сьогодні перебуває на надзвичайно високому рівні, оскільки святкування 500-річчя реформації надихає велику кількість людей вивчати цей феномен європейського життя XVI ст. і зокрема «Королівську реформацію» в Англії.

Що ж стосується наукової сторони актуальності теми, то слід відзначити, що сьогодні в сучасній українській історіографії фактично відсутні будь-які серйозні дослідження із тематики нашого дослідження. Цей факт дозволяє зробити висновок, що відповідна робота є необхідною.

Об'єктом дослідження є Реформація в Англії XVI ст.

Предметом дослідження є акти про супрематію. Вивчення обставин прийняття та змісту актів про супрематію дозволить глибше розкрити суть Королівської реформації в Англії та її особливості.

Мета роботи полягає у визначенні ролі та значенні актів про супрематію у становленні англіканської церкви.

Для досягнення зазначеної мети визначено комплекс наступних **завдань**:

1. Охарактеризувати стан джерельної бази та рівень вивчення теми в історіографії;
2. З'ясувати причини та передумови до початку «Королівської реформації»;
3. Проаналізувати головні положення та віровчення англіканства та його відмінності від католицької доктрини;
4. Визначити значення прийняття Актів про супрематію для реформаційних перетворень в Англії та формування доктрини англіканства;
5. Визначити результати та наслідки реформації в Англії.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період прийняття актів про супрематію, а саме 1534-1559 рр. Але для повноти аналізу проблеми верхня та нижня хронологічна межа були відсунуті в часі. Так нижня хронологічна межа була опущена до ХІІст. і пов'язана із початком конфронтації, яка виникла між королівською владою Англії та Папством. Верхня хронологічна межа пов'язана із часом правління королеви Єлизавети I Тюдор. Під її керівництвом була завершена «Королівська реформація» та остаточно була сформована доктрина англіканства.

Географічні межі дослідження визначені Британськими островами, а також залежними від Англії територіями (Ньюфаунленд, Вірджинія, острови Вест-Індії та інші).

Методологічною основою дослідження стали принципи, об'єктивності, історизму, вірогідності. У дипломній роботі використаний комплекс загальнонаукових і спеціальних методів історичного дослідження: метод аналізу, історико-хронологічний, історико-генетичний, порівняльно-історичний. Ми підходили до аналізу історичного і фактичного матеріалу з позиції історизму (розгляд будь-якого історичного явища з точки зору виникнення, розвитку, співвідношення із іншими явищами), прагнучи відновити на документальній основі історичну істину, що була би незалежною від будь яких ідеологічних впливів. Важливу роль у вирішенні поставлених завдань відіграли історико-генетичний та порівняльно-історичний методи. Саме за їх допомогою ми проаналізували акт про супрематію 1534 р. та акт про супрематію 1559 р., та з'ясували їх спільні та відмінні положення, а також їх значення для реформаційних процесів в Англії.

Практичне значення даної роботи. Роботу можна використовувати при підготовці до семінарських занять, при написанні реферату, при підготовці до доповіді з даної теми. Матеріали даної бакалаврської роботи можуть бути використанні в шкільному курсі всесвітньої історії (7-8 кл.), в темі «Релігійне та культурне життя Великої Британії в Новий час».

Апробація роботи. Робота пройшла обговорення на кафедрі всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, чотирьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Всього 57 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Згідно поставлених завдань, можна зробити такі узагальнюючі висновки:

1. Джерельна база дослідження, яку складають в основному офіційні документи (актові джерела та королівські укази) та церковно-теологічні трактати реформаційного періоду в Англії, дозволила нам об'єктивно висвітлити процес зародження та становлення англіканства.
2. Історичні праці, які були використані нами в ході написання роботи дозволили достатньо об'єктивно висвітлити причини, хід та наслідки Королівської реформації. Зокрема роботи, що безпосередньо показують вплив актів на суспільство та політичну верхівку. Так, розгорнулось також кілька напрямів в дослідженні теми, проте в вітчизняній історіографії, їх досить мало.
3. «Акт про супрематію 1534 р.» та «Акт про сепрематію 1559 р.» підтвердили розрив Англіканської церкви з Папством в ході Реформації й надали монарху верховні повноваження в Англіканській церкві. На основі цих документів за короткий час були проведені адміністративна і судова реформи в церкві, відбулася секуляризація землі, якої так бажали король і нове дворянство в союзі із буржуазією. Прийняття нового символу віри у вигляді «39 статей» остаточно оформилося віровчення англіканської церкви, яке без істотних змін використовується до сьогодні. Статті відкидають католицькі догмати про безпомилковість Папи Римського в питаннях віри і моралі. З 7-ми католицьких таїнств в англіканстві його ідеологи залишили тільки Хрещення і Євхаристію як єдині. Англікани не визнають священного характеру літургії. Англіканські статті допускають шлюб для священнослужителів.
4. Серед причин реформації в Англії слід назвати наступні: 1) прагнення королівської влади отримати доступ до фінансових та земельних ресурсів церкви; 2) бажання повністю підпорядкувати церкву державі;

3) укріпити союз із Францією в боротьбі із Габсбургами. Формальним приводом до початку Королівської реформації стало бажання короля Генріха VIII розлучитися з Катериною Арагонською, яке переросло в шлюбозлучний процес, до якого був втягнутий Папа Римський та Англійський парламент.

5. Результатом «Королівської реформації» стало те, що Англійська церква стала незалежною від Риму. Це проявилось в таких аспектах:

- богослужбовому (створення нового Символу Віри; переклад Біблії на англійську мову, що узгоджувалося з протестантським принципом доступності та зрозумілості Святого Письма для всього народу);
- адміністративно-управлінському (корона контролювала призначення єпископів, перетворивши їх в «державних службовців»);
- фінансовому (всі платежі на користь римської курії, що існували раніше, були скасовані);
- церковно-правовому (Римський первосвященик позбувся юрисдикції над англійським духовенством).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА:

1. Акт об ограничении апелляций до Риму Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 14-15.
2. Акт об ограничении выплат анантов // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 13-14.
3. Акт об отмене всех статуты, статей и постановлений, сделанных против римской апостольской церкви начиная с 22 года правления короля Генриха VIII, а также о подтверждении владельческих и наследственных прав светских лиц на все духовные и церковные владения (3 января 1555 г.) // Англия в эпоху абсолютизма (статьи и источники) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : МГУ, 1984. – С. 74.
4. Акт об отмене папских диспенсаций и выплаты пенни выплат Святого Петра // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – С. 17.
5. Акт о пресечении различных мнений, касающихся статей о христианской религии. Шестистатейный статут. 1539 // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 28-29.
6. Акт о супрематии. 1534 // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю.М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 19-20.
7. Акт о церковных налогах // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 13.
8. Десять статей. 1536 // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 22.

9. Книга Общих Молитв // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 37-39.
10. Наставление доброму христианину // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 25-27.
11. Процесс Екатерины Арагонской по новым документам / Под ред. и с предисл. проф. Н. А. Осокина. – Казань : тип. Ключникова, 1885. – 59 с.
12. Речь королевы Марии, произнесенная перед Советом по поводу возвращения церковных земель (28 марта 1555 г.) // Англия в эпоху абсолютизма (статьи и источники) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : МГУ, 1984. – С. 80.
13. Речь Томаса Кранмера "О власти папы и Вселенского Собора". произнесенная им в Палате Лордов на пятой сессии парламента (Фрагменты). 1534 // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 20-21.
14. Тридцать девять статей. 1571 // Английская реформация (Документы и материалы) / Под ред. Ю. М. Сапрыкина. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – С. 39-43.
15. An Act restoring to the Crown the ancient jurisdiction over the State ecclesiastical and spiritual, and abolishing all foreign power repugnant to the same Select Statutes and other illustrative of the reigns of Elizabeth and James I. Fourth edition / Edited by G. W. Prothero. – Oxford, 1913. – P. 1–13.
16. The Tudor constitution documents and commentary / Ed. by G. R. Elton. – Camb. : Cambridge University Press, 1960. – 389 p.

ЛИТЕРАТУРА:

17. Азимов А. История Англии. От ледникового пери ода до Великой хартии вольностей / Айзек Азимов. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2005. – 319 с.

18. Барг М. А. Народные низы в Английской революции XVII века. Движение и идеология истинных левеллеров / М. А. Барг. – М. : Наука, 1967. – 352 с.
19. Булгаков А. И. О законности и действительности англиканской иерархии с точки зрения православной церкви / А. И. Булгаков. – К., 1906. – 185 с.
20. Васечко В. Сравнительное богословие: Учеб. пос. / В. Васечко. – М. : Издво ПСТГУ, 2006. – 100 с.
21. Вельчєва К. О. «Видіння про Петра Орача» Вільяма Ленгленда: поетика жанру : дис. канд. філ. наук : 10.01.04 – література зарубіжних країн / Вельчєва Ксенія Олександрівна – Дніпро, 2016. – 242 с.
22. Гнейст Р. История государственных учреждений Англии / Р. Гнейст; Пер. с нем. : Венгеров С. А. – М. : К.Т. Солдатенков, 1885. – 876 с.
23. Гонсалес Х. Л. История христианства. Том II: От эпохи Реформации до нашего времени / Х. Л. Гонсалес; Б. Скороходов. – СПб. : Изд. Библия для всех, 2009. – 377 с.
24. Делицын Н. Очерк истории англиканской церкви / Н. Делицын. – СПб., 1860. – 50 с.
25. Дмитриева О. В. Елизавета I. Семь портретов королевы / О. В. Дмитриева. – М. : Янус-К, 1998. – 248 с.
26. Дмитриева О. В. Социально-экономическое развитие Англии в XVI в. / О. В. Дмитриева. – М. : Наука, 1990. – 98 с.
27. Дуглас Д. Ч. Норманны: от завоеваний к достижениям. 1050—1100 гг / Д. Ч. Дуглас. – СПб. : Евразия, 2003. – 416 с.
28. Ерохин В. Н. Становление англиканской церкви в XVI – первые десятилетия XVII вв. в освещении современной британской историографии / В. Н. Ерохин. – Нижневартовск: Изд-во Нижневарт. гуманит. ун-та, 2009. – 326 с.

29. Иванова О. Ю. Проект реформы канонического права в контексте ранней королевской Реформации в Англии (1529-1553 гг.): Автореф. дис. канд. историч. наук: (07.00.03). – Брянск, 2006. – 20 с.
30. Ивонин Ю. Е. Императоры, короли, министры / Ю. Е. Ивонин. – Днепропетровск : ДГУ, 1994. – 131 с.
31. Ивонин Ю. Е. Международные отношения в Западной и Центральной Европе XVI в. / Ю. Е. Ивонин. – Смоленск : СГПУ, 2001. – 132 с.
32. Ивонин Ю. Е. О характере Реформации Генриха VIII // Проблемы социальной структуры и идеологии средневекового общества. – Л., 1980. – Вып. 3. – С. 88.
33. Ивонин Ю. Е. Реформация Генриха VIII и внешняя политика Англии / Ю. Е. Ивонин // Исследования по зарубежной истории. – Смоленск : СГПУ, 2000. – С. 263-267.
34. Ивонин Ю. Е. Становление европейской системы государств: Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох / Ю. Е. Ивонин. – Минск : Университетское, 1989. – 197 с.
35. Ивонин Ю. Е. У истоков европейской дипломатии нового времени / Ю. Е. Ивонин. – Минск : Университетское, 1984. – 160 с.
36. Илларионова Е. В. Жизнь и литературная деятельность Джона Уиклефа / Е.В. Илларионова // Из истории западноевропейского Средневековья. – М. : МГПИ, 1972. – С. 198-237.
37. История Великобритании : пер. с англ. / Под ред. Кеннет О. Морган; Общ. ред. Д. Э. Харитонович ; Науч. ред. М. П. Айзенштат, Е. Сергеев. – Москва : Весь Мир, 2008. – 660 с.
38. Каменецкий Б. А. Формирование абсолютистской идеологии в Англии XVI в. и ее особенности / Б. А. Каменецкий // Вопросы истории. – М., 1969. – № 8.
39. Козыренко Л. Генезис и эволюция англиканской церкви / Л. Козыренко // Государство, религия, Церковь в России и за рубежом. – 2006. – № 1-2. – С. 227-242.

40. Круглов А. А. История религий : пособие / А. А. Круглов. – Минск : БГУ, 2015. – 407 с.
41. Майорова Е. И. Викарии Христа: папы Высокого Средневековья. С 858 г. до Авиньонского пленения / Е. И. Майорова. – М. : Вече, 2015. – 384 с.
42. Маклюк О. М. Реформація в Англії першої половини XVI ст., як крок до створення національної церкви / О. М. Маклюк // Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 11. – С. 4-8.
43. Михайловский В. Англиканская церковь и ее отношение к православию / В. Михайловский. – СПб, 1864 – 283 с.
44. Мортон А. Л. История Англии / Пер. с англ. Н. Чернявской; Ред. и вступ. ст. А. Самойло. – М. : Издательство иностранной литературы, 1950. – 462 с.
45. Осинский И. Н. Томас Мор / И. Н. Осинский. – М. : Мысль, 1985. – 174 с.
46. Потехин А. Очерки из борьбы англиканства с пуританизмом при Тюдорах 1550 - 1603 / А. Потехин. – Казань, 1894. – 922 с.
47. Ретивцев Х. Характер протестантства и его историческое развитие / Х. Ретивцев. – СПб, 1868. – 240 с.
48. Сапрыкин Ю. М. Абсолютистские идеи английской реформации в XVI в. / Ю. М. Сапрыкин // Вестник Московского университета: сер. 8: История. – 01/1985 . – №1 . – С. 79-90.
49. Сапрыкин Ю. М. Взгляды Джона Уиклифа на общность имущества и равенство / Ю. М. Сапрыкин // Средние века / Редкол.: С. Д. Сказкин. – М. : Наука, 1971. – Вып. 34. – С. 163-190.
50. Сапрыкин Ю. М. От Чосера до Шекспира: этические и политические идеи в Англии / Ю. М. Сапрыкин. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 192 с.
51. Семенов В.Ф. Історія середніх віків / В.Ф.Семенов. – К. : Вища школа, 1975. – 520 с.

52. Семёнов В. Ф. Огораживания и крестьянские движения в Англии 16-го века. Из истории обезземеливания крестьян / В. Ф. Семёнов. – М. : АН СССР, 1949. – 372 с.
53. Серегина А. Ю. Политическая мысль английских католиков второй половины XVI – начала XVII века / А. Ю. Серегина. – СПб. : Алетей, 2006. – 296 с.
54. Соколов В. Реформация в Англии. Генрих VIII и Эдуард VI / В. Соколов. – Москва : тип. Л.Ф. Снегирева, 1881. – 537 с.
55. Соусова Ю. И. Финансовая политика Марии Тюдор (1553–1558 гг.) / Ю. И. Соусова // Преподаватель XXI век. – 2013. – № 2. – С. 264-269.
56. Софронова Л. В. Почему в Англии побелила Реформация? (Новое «ревизионистское течение в британской историографии) / Л. В. Софронова // Историческая мысль и история. Межвузовский сборник научных трудов. – Брянск, 1988. – С. 89-100.
57. Томсинов В. А. Эволюция государственного строя Англии в эпоху правления династии Тюдоров / В. А. Томсинов. – М. : Наука, 2010. – 126 с.
58. Торкут Н. М. Специфіка реформації в Англії та її вплив на літературний процес / Н. М. Торкут // Вісник Запорізького державного університету: Філологічні науки. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – № 4. – С. 121-127.
59. Трунов А.А. Религиозные и политические итоги английской реформации XVI в. / А.А. Трунов // Актуальные вопросы современной науки. – 2008. – № 2. – С. 62-74.
60. Уайт Э. История спасения / Эллен Уайт. – Заокский: Источник жизни, 2017. – 448 с.
61. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М. : Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.
62. Чернова Л. Н. Правящая элита Лондона XIV-XVI вв.: олдермены в контексте экономической, социальной и политической практики / Л. Н. Чернова. – Саратов : Изд-во Сарат. Ун-та, 2005. – 440 с.

63. Шафф Ф. История христианской церкви. Т. VI: Средневековое христианство. От Бонифация VIII до протестантской Реформации / Филип Шафф. – СПб. : Библия для всех, 2009. – 517 с.
64. Штокмар В. В. История Англии в Средние века / В. В. Штокмар. – Л., 1973. – 184 с.
65. Штокмар В. В. Очерки истории Англии XVI в. / В. В. Штокмар. – Л. : Изд. ЛГУ, 1957. – 160 с.
66. Штокмар В. В. Экономическая политика английского абсолютизма в эпоху его расцвета / В. В. Штокмар. – М. : Наука, 1962. – 167 с.
67. Bindoff S. T. Tudor England / S. T. Bindoff. – L. : Penguin Books, 1977. – 535 p.
68. Bucle H. T. History of Civilization in England / H. T. Bucle. – L., 1857-1861. – Vol. 1-2.
69. Burnet G. The History of the Reformation of the church of England – in 3 parts / G. Burnet. – L. : Print by Chiswell, 1679-1715.
70. Cobbett W. History of the Protestant Reformation in England / W. Cobbett. – L., 1924-1926.
71. Collier J. Ecclesiastical History of Great Britain. 2 vols. / J. Collier. – L. : Samuel Keble; Benjamin Tooke, 1708. – Vol. 1. – 487 p.;
72. Collier J. Ecclesiastical History of Great Britain. 2 vols. / J. Collier. – L. : Samuel Keble; Benjamin Tooke, 1714. – Vol. 2. – 294 p.
73. Dickens A. G. The English Reformation / A. G. Dickens. – L., 1973. – 348 p.
74. Dickens A. G. Thomas Cromwell and the English Reformation / A. G. Dickens. – New York : Harper and Row Publishers, 1969. – 689 p.
75. Dodd L. The Church History of England from 1500-1688 / L. Dodd. – L., 1993. – 352 p.
76. Elton G. R. England under the Tudors / G. R. Elton. – L., 1955. – 430 p.
77. Elton G. R. Reform & Reformation. England, 1509-1558 / G. R. Elton. – Cambridge, 1977. – 265 p.

78. Hallam H. Constitutional History of England from Henry VII to the Death of George II / H. Hallam. – L., 1827. – V. 1-3.
79. Haugaard W. P. Elizabeth and the English Reformation. The Struggle for a Stable Settlement of Religion / W. P. Haugaard. – Cambridge, 1968. – 476 p.
80. Hume D. History of England from the Invasion of Julius Caesar to the Revolution of 1688 / D. Hume. – L., 1752-1762. – v. 6.
81. Macaulay T. B. History of England from the Accession of James II / T. B. Macaulay. – L., 1842-1859. – v. 4.
82. Russel J. Essay on the History of the English Government and Constitution / J. Russel. – L., 1865. – 530 p.